

Grzebanie zmarłych

Pogrzeb chrześcijański nie udziela zmarłemu ani sakramentu, ani sakramentaliów; zmarły znajduje się już poza porządkiem ekonomii sakramentalnej. Pogrzeb jest jednak obrzędem liturgicznym Kościoła.

Kodeks Prawa Kanonicznego zawiera podstawowe normy dyscyplinarne dotyczące pogrzebu, ale należy je również uzupełnić odpowiednimi normami liturgicznymi.

Obrzędy pogrzebu (Ordo Exsequiarum) liturgii rzymskiej proponują trzy formy pogrzebu, odpowiadające trzem miejscom ich sprawowania (dom, kościół, cmentarz). Bierze się również pod uwagę – dla rodziny ma to szczególne znaczenie – jakie są zwyczaje lokalne, czego wymaga kultura i pobożność ludowa.

a. Prawo do pogrzebu

Wierni zmarli powinni otrzymać pogrzeb kościelny, zgodnie z przepisami prawa. Kanon określa, że pogrzeb kościelny jest prawem każdego wiernego, który odchodzi z tego świata. Prawo to oczywiście rodzi automatycznie obowiązek Kościoła celebrowania tego obrzędu. Jak to jeszcze dostrzeżemy w dalszych rozważaniach, prawo to może zostać w pewnych konkretnych przypadkach ograniczone. Pogrzeb kościelny, w którym Kościół wyprasza duchową pomoc zmarłym, okazuje szacunek ich ciału i równocześnie żywym niesie pociechę nadziei, należy odprawiać z zachowaniem przepisów liturgicznych.

Prawo do pogrzebu kościelnego na pierwszym miejscu przysługuje wszystkim wiernym zmarłym. Prawodawca kościelny rozpatruje również innego rodzaju przypadki:

- *Co do pogrzebu, katechumeni są zrównani z wiernymi;*
- *Ordynariusz miejsca może zezwolić na pogrzeb kościelny dzieci, których rodzice mieli zamiar je ochrzcić, a jednak zmarły przed chrztem;*
- *Ochrzczonym przynależnym do jakiegoś Kościoła lub wspólnoty kościelnej niekatolickiej, można pozwolić na pogrzeb kościelny według roztropnego uznania ordynariusza miejsca, jeśli nie ma ich własnego szafarza; chyba że się ustali, iż mieli przeciwną wolę.*

Odnośnie samego sposobu grzebania, Kościół na pierwszym miejscu zaleca pochówek ziemny ciała, *nie zabrania jednak kremacji, jeśli nie została wybrana z pobudek przeciwnych nauce chrześcijańskiej.*

b. miejsce nabożeństwa pogrzebowego

Nabożeństwo pogrzebowe za każdego wiernego winno być z reguły odprawione w jego własnym kościele parafialnym.

Każdy jednak wierny albo ci, do których należy troska o pogrzeb zmarłego, mogą wybrać inny kościół na pogrzeb, za zgodą tego, kto nim zarządza i po zawiadomieniu własnego proboszcza.

Jeśli śmierć nastąpiła poza własną parafia i nie przeniesiono do niej zwłok a nie został zgodnie z prawem wybrany inny kościół pogrzebu, nabożeństwo należy odprawić w kościele parafii, gdzie śmierć nastąpiła, chyba że prawo partykularne wyznacza inny kościół.

Nabożeństwo pogrzebowe za biskupa diecezjalnego winno być odprawione w jego własnym kościele katedralnym, chyba że wybrał on inny kościół.

Nabożeństwo pogrzebowe za zakonników lub członków stowarzyszenia życia apostołskiego ma być z reguły odprawione we własnym kościele lub kaplicy. Jeśli instytut lub stowarzyszenie są kleryckie, odprawia je przełożony, w pozostałych wypadkach kapelan.

c. Miejsce pochowania zmarłego

Podobnie jak w przypadku nabożeństwa pogrzebowego, również odnośnie miejsca pochówku, każdemu wolno wybrać cmentarz pogrzebany, chyba że prawo partykularne postanawia inaczej. Jeśli parafia posiada własny cmentarz, na nim powinni być grzebani wierni zmarli, chyba że inny cmentarz został zgodnie z prawem wybrany przez samego zmarłego albo przez tych, do których należy zajęcie się pogrzebem zmarłego.

Po pogrzebie należy sporządzić akt w księdze zmarłych, zgodnie z postanowieniami prawa partykularnego.

d. Odmowa pogrzebu kościelnego

Kodeks Prawa Kanonicznego określa wypadki, w jakich wierny zostaje pozbawiony prawa do pogrzebu kościelnego. Pogrzebu kościelnego powinni być pozbawieni:

- notoryczni apostaci, heretycy i schizmatycy;
- osoby, które wybrały spalenie swojego ciała z motywów przeciwnych wierze chrześcijańskiej;
- inni jawni grzesznicy, którym nie można przyznać pogrzebu bez publicznego zgorszenia wiernych.

Dwie pierwsze grupy ludzi nie budzą wątpliwości. Ci, którzy porzucili wiarę chrześcijańską, dopuścili się herezji lub schizmy, postawili siebie poza

Kościółem i dlatego nie mają prawa do pogrzebu kościelnego. Również ci, którzy wybrali spalenie swojego ciała z motywów przeciwnych wierze chrześcijańskiej, a więc np. dla zmanifestowania swojej niewiary w zmartwychwstanie, życie wieczne itp., właściwie wykluczyli siebie z grona członków Ludu Bożego i dlatego nie przysługuje im prawo do pogrzebu.

Wiele trudności w ocenie mogą przysporzyć przypadki osób określonych ogólnie jako *jawni grzesznicy*. Mówiąc o tej grupie osób, należy mieć na uwadze przede wszystkim tych, którzy jawnie i publicznie żyli w związkach niesakramentalnych, konkubinacie itp.

W przypadku konkubinatu, gdy nie istniała żadna przeszkoda do zawarcia małżeństwa, sprawa wydaje się stosunkowo prosta. Zainteresowane osoby wykazują najczęściej złą wolę, nie chcąc zawrzeć prawdziwego małżeństwa. Duszpasterz posiada więc pełne prawo do odmowy pogrzebu.

W przypadku innego rodzaju związków niesakramentalnych sprawa nie jest już taka prosta. Zmarły, który pomimo tego, że trwał w takim związku, utrzymywał jednak kontakt z Kościołem, modlił się, a nawet miał szczerą wolę zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego, znajduje się więc w całkiem innej sytuacji. Ostatecznie decyzja należy do proboszcza, który przecież najlepiej zna miejscową sytuację.

Kanon ten podkreśla również bardzo ważną sprawę, że odmawia się pogrzebu jedynie wtedy, gdy dana osoba *nie wyraziła przed śmiercią żadnych oznak pokuty*. Sytuacja staje się jasna, gdy ktoś przed śmiercią wyspowiadał się i otrzymał rozgrzeszenie. Do oznak pokuty można zaliczyć również: prośbę o kapłana, nawet gdyby nie zdążył przybyć, ucałowanie krzyża, wzbudzenie aktu żalu, uczynienie znaku krzyża itp. O oznakach pokuty może zaświadczyć nawet jedna wiarygodna osoba.

Gdy powstaje jakaś wątpliwość, należy się zwrócić do miejscowego ordynariusza, do którego decyzji należy się dostosować.

Pozbawienie pogrzebu zawiera w sobie także odmowę odprawienia jakiegokolwiek Mszy świętej pogrzebowej. Nie oznacza to jednak, że nie wolno odprawiać za tego zmarłego jakiegokolwiek Mszy św. Wolno odprawiać Msze św. w intencji tego zmarłego, ale nie może to być Msza św. pogrzebowa.

Należy również pamiętać, że odmowa pogrzebu kościelnego nie może wiązać się z odmową miejsca na cmentarzu. Każdy człowiek ma prawo do pogrzebu, chociażby nie odbywał się on według ceremonii kościelnej i w obecności kapłana. Tak więc, zarządca cmentarza wyznaniowego nie może zabronić pogrzebu na tym cmentarzu według innych rytów religijnych czy świeckich. Nie może być jednak zmuszany do sprawowania pogrzebu kościelnego osoby, która powinna być go pozbawiona.